

Marc

Iets na tien uur bel ik bij Marc aan. Zijn vriend heet me welkom, zodat ik even in de war ben: die man lijkt niet op de Marc van de foto's, maar moet dus wel Marc zijn. Nee, dus. Marc staat op een meter. Ik vraag of we onder vier ogen kunnen praten. Dat kan. In de salon. Het soort nuffige salon dat je bij grootouders verwacht. Er hangt een muffe geur. We gaan aan de tafel zitten maar ik sta meteen op om de schuifdeur open te zetten. Ik heb lucht nodig.

Ik moet me dwingen om naar Marcs gezicht te kijken. Ik kan er geen zweem van Ann in ontdekken. Misschien wel van zijn broer Yves. Zijn ogen doen me aan de ogen van Herman denken. Ogen die zich makkelijk met tranen vullen. Bij het weggaan zal ik hem op het hart drukken me te bellen als het zover is. Daarmee bedoel ik: als Ann zelfmoord wil plegen.

Marc gaat gebukt onder een niet onherkenbaar, fors ontwikkeld gevoel voor empathie: hij kan zich in ieders standpunt verplaatsen. Is dat het lot van de jongste van een gezin van drie? In de loop van ons gesprek wijs ik hem op de overeenkomsten tussen hem en mij: een oudste broer die als man van de wereld altijd zijn verantwoordelijkheid neemt en genomen heeft, een problematische zus, en dan de jongste die zijn eigenweg gegaan is maar zich ook tussen hamer en aambeeld geprangd voelt: tussen moeder en problematische zus. Ik zeg hem dat ik van empathie mijn beroep gemaakt heb. Empathie is cruciaal om je in een romanpersonage in te kunnen leven. Alleen voor zijn vader trekt Marc een grens. Als ik voorzichtig suggereer dat de man zelf een slachtoffer was, schudt hij als een oud getreiterd paard koppig zijn hoofd. Hij weigert de mogelijkheid in overweging te nemen dat zijn ouders absoluut ongeschikt voor elkaar waren. En dat zijn vader misschien pedofiele neigingen had, die hij op zijn dochter botgevierd heeft. In die tijd, zeg ik, werd een huwelijk aanbevolen als remedie tegen afwijkende geaardheden. Die empathie is hem een brug te ver. Anders dan ik blijkt hij in het huwelijk van zijn ouders te geloven.

Bij mijn vertrek geef ik hem een kus. Dat lijkt me vanzelfsprekend na een gesprek waarin we intieme dingen besproken hebben. Hij schrikt, lijkt niet goed te weten wat hij met die kus aan moet. Hij is al even weinig kusbaar als zijn moeder en zijn broer. Er is iets aan Marc dat me niet bevalt, maar ik kan niet zeggen wat. Misschien had ik een sterker iemand verwacht. Iemand die steviger in zijn schoenen staat. Hij is de derde in de rij: eerst de moeder, dan de ene broer en nu de andere. Ze hebben alle drie openhartig met me gepraat en ze hebben me niets verteld. En alle drie hebben ze me voor zich proberen in te nemen. Wat zoekt Ann in godsnaam bij die mensen? Wanneer ik thuis de bandjes beluister, vallen me de lange stiltes op. Telkens opnieuw lijken mijn vragen hem te overvallen en te verrassen.

‘Ik heb een heel gelukkige jeugd gehad. Ik heb van mijn moeder alle vertrouwen gekregen dat ik nodig had. Ik sta heel sterk in de wereld. En ook warmte heb ik van mijn moeder gekregen. Mijn moeder was er altijd. Ik heb dikwijls en lang bij haar op schoot gezeten. Ik was heel aanhankelijk. Mijn vader heb ik weinig gezien. Wel bij het avondeten, maar de relatie was altijd iets formeler, iets afstandelijker, iets gereserveerder. Hij was minder bij de opvoeding betrokken. Hij was veel kalmer dan

mijn moeder. Minder heftig. Ik had regelmatig ruzie met mijn moeder. Het ging dan over orde en opruimen. Mijn vader bemiddelde. Hij zei: 'Ga nu maar naar mama, het zal nu wel achter de rug zijn.' Hij was de man van het compromis, de verzoener. Hij ging veel naar vergaderingen. Mijn moeder was dikwijls alleen. Ze werkte veel in de tuin. Ze was een erg sterke vrouw.

Als ik op school een probleem had, kon ik bij mijn ouders terecht. Zeker bij mijn moeder. Net als mijn broer en mijn zus ben ik op internaat geweest. Het was een strenge school. De paters hadden alle macht. De eerste drie jaar sliepen we in grote zalen. Daarna kregen we elk een chambrette. Op een dag kreeg ik vijfhonderd bladzijden straf. Mijn ouders hebben toen naar de school gebeld en die straf is toen verminderd.

Ik heb mijn partner op die school leren kennen. We zaten in dezelfde klas, maar lange tijd waren we gewoon vrienden. Ik besepte toen nog niet dat ik homoseksueel was. Maar we kennen elkaar dus wel al vijfentwintig jaar. Homoseksualiteit was niet bespreekbaar thuis. Zeker mijn vader was preuts en van de oude stempel. Toen ik een jaar of zestien was, begon het tot mij door te dringen, maar ik verdrong het nog een beetje. Mijn vriend en ik hebben onze gevoelens voor elkaar pas uitgesproken toen we drieëntwintig waren. Vóór hem heb ik met niemand een relatie gehad. In mijn laatste jaar aan de universiteit ben ik naar een zelfhulpgroep voor homo's gegaan, de verschrikkelijke Pieter Masereelclub of zoiets, een sociaal initiatief van de jaren zestig. Ik vond die andere gasten veel te verwijfd. Ze hadden het vooral over ABBA.

Ik heb nooit veel problemen met mijn homoseksualiteit gehad. Ik heb vrij snel voor mezelf besloten dat ik mijn eigen wereld wilde, die losstond van alle maatschappelijke wetten. Ik heb nog overwogen om in een commune te gaan wonen. Ik heb nooit het gevoel gehad dat ik thuis weg wilde. Ik zat wel op internaat, maar ik kwam graag tijdens het weekend naar huis. Ook later, toen ik aan de universiteit studeerde, was dat zo. Ik hou enorm van het platteland. En van die ruimte.

Als kind heb ik veel alleen gespeeld. Ik herinner me dat ik dikwijls in het zand speelde. Ik had een imaginaire wereld waarin ik me uren en uren kon terugtrekken. Later stak ik veel tijd in het nieuws. Ook nu nog lees ik tijdens het weekend twee kranten. Ik zat in het koor, net als Ann trouwens, en mijn broer, maar ik heb het het langste volgehouden. Ik was misdienaar en daarna lector. En ik heb catechese gegeven, vijf jaar lang. Ik was de enige jongen in dat koor. Het zat vol met oudere vrouwen. Dat zal wel typisch voor een homo zijn, dat ik het zo lang heb volgehouden. Anders dan mijn broer hield ik niet van de jeugdbeweging, al heb ik er achteraf nog voor gewerkt. Eigenlijk zegt het me niets.

Met mijn broer trok ik weinig op. Hij was de landbouwer. Ann en ik waren meer samen. Heel uitzonderlijk gingen zij en ik samen naar een dancing. Ik vond haar daar soms zelfs wulps. Ze droeg een kort rokje en zag er erg aantrekkelijk uit. Ze was vrijgevochten en ook wel flirterig. Ik keek erg naar haar op. Ze fladderde nogal van jongen naar jongen. Ze voerde het hoge woord. Daarin is ze niet veranderd. Verbaal is ze altijd sterk geweest. De dirigent van het koor kon haar niet luchten. Hij vond haar hautain en arrogant.

Volgens mij had die man zelf een probleem. Een typische pater. Maar bij haar medestudenten was ze populair.

Ik heb heel veel tussen de bieten onkruid gewied. Je doet dat met een schoffel en je moet je vaak bukken om zaadbieten uit te trekken en je moet altijd over die grote bietenbladeren stappen waar je voeten achterblijven haperen en waarvan water in je schoenen drupt. Uren en uren gingen mijn ouders, mijn broer en ik naar de bieten. Misschien heeft Ann het ooit meegedaan, maar zij is al heel vlug van de kern van het gezin afgesplitst geweest. Aan de ene kant ging er ontzettend veel energie en aandacht naar mijn zus. Ik herinner me dagen en nachten van ruzie tussen mijn moeder en mijn zus. Dat was altijd uit wanhoop van mijn moeder omdat Ann niet at. Maar aan de andere kant hoorde ze niet echt bij het gezin.

Toen we nog erg jong waren, trokken zij en ik veel met elkaar op. Mijn zus was erg bezorgd om mij. Ik was haar kleine broertje. We speelden veel samen. We deelden ook een imaginaire wereld, waarin allerlei figuren optraden. Er waren de zwaan en de eend. Dat waren bijnamen voor echte mensen die we waren tegengekomen en die we belachelijk vonden. We verzonnen verhalen over hen. We gaven elkaar dikwijls ook speelgoed. Dan stopte ik een mand vol met speelgoed en ik zette die voor haar deur. En zij deed dat dan ook voor mij.

De Ann van voor haar ziekte herinner ik me niet zo goed. Ik weet wel dat ik haar erg graag zag. We vertelden elkaar veel.

Op een bepaald moment waren er problemen met Ann op het internaat. Ze had conflicten met haar opvoedster. Het gewone leven was gedaan. Voordien was zij het ideale kind met erg goede uitslagen. Ze volgde ook pianolessen. Thuis stond er een orgel. Als er mensen op bezoek kwamen, dan vroeg mijn vader haar iets op het orgel te spelen. Ze deed dat zeer tegen haar zin. Maar de ideale dochter werd dus een probleemdochter. Tegen mij zei ze ook expliciet dat ze niet meer die ideale dochter wilde zijn. Het had ook iets rebels. Er ging meer en meer tijd naar haar ziekte. Tussen de ruzies in was er minder tijd voor haar en mij. Ik herinner me die ruzies als heftig en emotioneel beladen. Mijn zus was koppig en mijn moeder riep hard in een wanhopige poging haar tot eten over te halen. Mijn moeder zorgde er altijd voor dat er veel eten was. Ze vond dat het mooiste en belangrijkste dat ze ons kon geven. Maar mijn zus wilde het dus niet.

Ik zat tussen de twee vuren in. Ik had begrip voor mijn moeder en ik had begrip voor mijn zus. In dat opzicht had ik een unieke rol in het gezin. Maar mijn zus heeft me nooit een verklaring voor haar hongerstaking gegeven. Ikzelf was vrij mollig in die tijd. Ik woog zeker 10 kilo zwaarder dan nu. Dat kwam door Ann. Ze heeft me een tijdlang vol gevoederd. Ze dook de keuken in en maakte de lekkerste desserts met room. Voor mij. Ze kon trouwens ontzettend goed koken. Ze zette me onder druk om die desserts op te eten.

Ik praatte dikwijls met mijn moeder over Ann. Ik probeerde haar te troosten. In die gesprekken was Ann de moeilijke. Zeker voor mijn vader. Tussen hem en haar ging het echt niet. Mijn ouders begrepen ook niet waarom al hun financiële inspanningen niets

opleverden. Mijn vader had geen psychologisch inzicht. Hij snapte het niet en hij wilde het niet snappen. Hij vond therapeuten maar bedenkelijk tuig. Hij nam zijn verantwoordelijkheid niet. Dat moest mijn moeder doen.

De gezinstherapie was rampzalig. Ik probeerde die sessies te redden. Die therapeut was erg onverzorgd. Dat stond mijn vader niet aan. Het ging er altijd over dat mijn vader te veel televisie keek en te veel de krant las en naar vergaderingen ging en er nooit was. Mijn vader vond het allemaal flauwekul, net als mijn broer. Ik zag er wel de zin van in, maar ik had er alleen maar last van. Als we na een sessie thuiskwamen, lag mijn zus in de zwarte zetel thuis te slapen. Ze was zo verzwakt. Mijn moeder voelde zich compleet onbegrepen. Die zei: 'Wat heb ik toch verkeerd gedaan?' Daardoor ging alle aandacht naar mijn moeder. Met die schuldvraag ben je niets. Maar de boodschap van de therapie hebben we nooit begrepen. De therapeut heeft ooit in een tekening duidelijk willen maken dat het hele gezin rond Ann draaide en dat Ann die druk niet aankon. Het is waar dat alle energie naar Ann ging, maar dat was om haar te helpen. De vraag naar het ontstaan van haar ziekte kwam ook aan bod, maar die vraag heb ik altijd als niet zo zinnig ervaren. Ik geloof niet dat het ontdekken van een 'oorzaak' automatisch naar een oplossing leidt. Toen de therapeut het woord 'incest' liet vallen, dachten wij niet aan mijn vader, maar wel aan een buurman. Zo heb ik het in ieder geval geïnterpreteerd.

We hadden niet veel vertrouwen in psychologie. We dachten altijd: 't is weer een theorieetje uit de boeken. Ik heb van psychologie en psychiatrie nooit een hoge pet opgehad. Ik hou niet van die denkkaders.

Op het einde van haar eerste opname deed ze bij mij haar beklag over ons. 'Waarom hebben jullie me hier zo alleen laten zitten? Waarom hebben jullie me zo weinig aandacht gegeven?' Dat was een terecht verwijt. Wij bezochten haar niet echt dikwijls. Maar we waren eigenlijk blij dat ze weg was. We konden het niet meer aan. De druk, de miserie, de spanningen waren enorm. Het was iedere dag oorlog in huis.

Ik maak nooit ruzie. Ik zal toegeven om de vrede te bewaren. Daarin ben ik zoals mijn vader.

En toen heeft Ann mijn broer en mij over die incest verteld. Ze zat naast de therapeut. Het kwam niet als een bom. Het verhaal had zich aangekondigd. Het woord was al een paar keer gevallen. Maar ik was enorm geschokt. Ik herinner me dat ik vuile schoenen droeg. Ik kwam rechtstreeks van een werf. En ook mijn broer kwam van zijn werk. Ik heb meteen daarna mijn haar blond geverfd. Mijn zus vond het prachtig. Ik niet.

Ik geloof Ann omwille van haar. Ik ben een heel redelijk iemand. Bij de incest van mijn zus zie ik alleen de gevolgen, maar ik herinner me niets wat erop wijst. Mijn geloof is gestoeld op respect voor Ann. Ik weet zeker dat ze de waarheid spreekt, maar het is niet wetenschappelijk bewezen. Er waren natuurlijk wel de enorme spanning tussen mijn vader en haar, én haar eetstoornis.